

ƏDƏBİYYAT

UOT 821.411.21

GENDER PROBLEMLƏRİNİN YENİ DÖVR MİSİR ƏDƏBİYYATINDA İŞIQLANDIRILMASI (Naval Əs-Saadavinin əsərləri əsasında)

Xumar ƏLƏKBƏROVA*

Açar sözlər: Naval Əs-Saadavi, Misir, ərəb ədəbiyyatı, gender problemləri, qadınlara qarşı diskriminasiya, ərəb qadınları

XÜLASƏ

Misir ədəbiyyatının çoxsaylı məşhur qadın nümayəndələrindən biri Naval Əs-Saadavi (1931-2021) daim yaradıcılığında ərəb qadınlarının cəmiyyətdə üzləşdikləri çətinlik, maneə və problemləri, haqsızlıq və zorakılıqları əsas hədəf seçmişdir. Təqdim olunan məqalədə bu məsələlər yazıçının “Qahirə saçlarımı geri ver” əsərinin kontekstində izlənilmişdir.

Qeyd edilməlidir ki, Əs-Saadavi ölkələrin, cəmiyyətlərin gələcək inkişafının, rifahının dünyaya vətəndaş doğuran qadınların azad, uğurlu, savadlı olmalarından asılı olduğuna inanırdı. Onun bütün əsərlərində gender bərabərsizliyi, qadınların diskriminasiyası ərəb ölkələrini geridə qoyan amil kimi nəzərdən keçirilmişdir. Yazıçının “Qahirə saçlarımı geri ver” romanı isə yalnız Misir deyil, əksər müsəlman ərəb cəmiyyətlərində mövcud problemlərin işıqlandırılması baxımından çox mətləbləri açır.

Napoleon Bonopartın 1798-ci ildə Misirə yürüşünün ardınca XIX əsrdə həyatın müxtəlif sahələrində olduğu kimi, xalqın mənəvi xəzinəsi sayılan ədəbi irsində də yeniliklər nəzərə çarpır. Hərtərəfli ədəbi əlaqələr çox tezliklə müsbət bəhrələrini göstərir: mətbuatın yaranması nəticəsində publisistika janrı, tərcümə hərəkatının vüsətlənməsi ilə yeni ab-havanı, dünyagörüşü özündə daşıyan esse, novella, povest, roman kimi janrlar formalaşır. Və müasir Misir ədəbiyyatının keşməkeşli inkişaf yollarında kişi qələm sahibləri ilə yanaşı, qadın müəlliflərin də inamla addımladığının şahidi oluruq. İnayət əz-Zəyə, Əsmə Halim, Meyy Ziyadə, İhsan Kamal, Zeynəb Sadiq, Cəzibiyə Sidqi, Sofi Abdalla, Lətifə əz-Zəyə və başqalarının adlarını çəkmək olar.

Bu günün Misir ədəbiyyatı adı qeyd edilən bu və digər qadın müəlliflərin ədəbi irsi üzərində, layiqli davamçıların iştirakı ilə hələ keçən əsrdə qoyulan ədəbi ənənələri davam etdirir, dünya ədəbiyyatına öz töhfələrini bəxş edir. Bu məqamda müasir Misir ədəbiyyatının çoxsaylı ünlü qadın nümayəndələrindən biri Naval Əs-Saadavinin adını qeyd etmək yerinə düşər.

Əs-Saadavi (1931-2021) 1955-ci ildə Qahirə universitetinin tibb fakültəsini bitirib, ixtisasca həkim-psixiatr olub, ayrı-ayrı illərdə səhiyyə sferasında müxtəlif vəzifələrdə çalışıb. Siyasi-dini baxışlarına görə 1981-ci ildə həbsxana həyatı yaşayan Əs-Saadavi 2005-ci ildə Misir prezidentliyinə nazimzəddliyini irəli sürüb. 2011-ci il Misir inqilabını Təhrir meydanında yaşayanlardan olan xanım yazıçının zəngin ədəbi, eləcə də sənədli, publisistik, tibbi-psixologiyanı əhatə edən yaradıcılığı dünyanın 30-dan çox dilinə tərcümə olunub (11; 12).

* f.ü.f.d., dosent. AMEA Z.M.Bünyadov adına Şərqsünəslıq İnstitutu
E-mail: uxba@mail.ru

Qadın haqq və azadlıqlarının qorunması, qadına qarşı şiddətin dayandırılması, gender bərabərliyinin təmin edilməsi çağırışları onun yaradıcılığının daim əsas qayəsini təşkil etmişdir. “Sıfır nöqtədə qadın” (1973), “Allah Nil vadisində öldü” (1974), “Həvvanın Gizli Üzü: Ərəb Dünyasındakı Qadınlar” (1977), “Qadının cənnətdə yeri yoxdur” (1979), “Qadın həbsxanasından xatirələr” (1983), “İmamın süqutu” (1987), “Şeytanın məsumluğu” (1991), “Neft Krallığında sevgi” (1993) (2; 3; 5; 6) və bu ideyanı əks etdirən başqa əsərləri arasında “Qahirə saçlarımı geri ver” romanı xüsusə çəki daşıyır.

İlk öncə qeyd edilməlidir ki, əsər avtobioqrafik sayılmasa da, bu cür təqdim edilməsə də, bədii qəhrəmanın keçdiyi həyat yolu müəllifin bəzi həyat səhnələrini təkrarlayır. Əsas obrazın – kiçik qız-cığızın müsəlman ərəb ölkəsində yetkin bir qadın olana qədər keçdiyi yolda yaşadıkları, hiss və həyəcanları, qorxuları əslində, təbii ki, yazıcının öz həyat, yaşam süzğəcindən keçmişdir.

Yazıcının həyatından bəhs edərkən tibb fakültəsini bitirdiyini qeyd etmişdik. Və romanın qəhrəmanı da tibb fakültəsini bitirir, bütün süni münəələrə rəğmən, o da ixtisası üzrə çalışır. Daha sonra (Əs-Saadavi kimi) həyatına onu başa düşən, hörmət edən birinin daxil olduğunu zənn edərək ailə qurur, lakin ilk nikahı müəllifin ailə həyatı kimi uğursuz alınır, o da növbəti evliliyini qurur. Əs-Saadavi öz həyat təcrübəsinə dayanaraq, həyat sıxınca, cəmiyyətdə təkləninə, qadınların verdikləri rıyanlıq qərarların qurbanı olmaları ideyasını çatdırır.

Roman boyu yazıçı kiçik yaşlarından qız olduğu üçün üzləşdiyi, gördüyü fərqli münasibəti qəhrəmanın yaşantılarında açıqlayır və bu münasibətin yaşa dolduqdan sonra da dəyişməməsini vurğulayır. Əsərdə kiçik qız-cığızın dilindən söylənilənlərin böyük əksəriyyətinə yazıcının uşaqlığından bəhs edən xatirələrində də rast gəlmək mümkündür. Əsərin yetkin yaşına çatmış qadın qəhrəmanı qardaşı ilə nə qədər fərqli münasibətdə böyüdüklərini xatırlayır. Qardaşı istədiyi vaxt saçlarını kəsdirə bilər, onun isə nəinki saçını kəsdirməyə, düzümünü belə icazəsiz dəyişməyə ixtiyarı yox idi. Bunun üçün atasının, anasının razılığı olmalıydı. Və bu hal qız uşaqlarının yalnız ata ocağında gördükləri münasibət deyil. Ailə qurub, ər evinə köçdükdən, yetkin bir qadın olduqdan sonra belə onların hüquqları yoxdur, icazə verən rolunu ərləri valideynlərindən təhvil alır.

Gözləri önünə ömrü-günü mətbəxdə keçən anası, nənəsi gəlir. Qız doğulduğu üçün uşaq ikən hey utanc keçirdiyini xatırlayır. Yaşa dolduqca bunu ətrafdakıların yanlış münasibətinin nəticəsi olduğunu anlayır. Bədəninə forması yaşla dəyişdikcə ətrafdakıların onu utanmağa, bədəninə gizlətməyə məcbur etdiklərini xatırlayır. Dünənə kimi bərabər oynadığı qardaşı, həmyaşıdları ilə oynamağa artıq icazə vermədiklərini xatırlayır, yeriyərkən addımlarına, gülərkən gülüşünə diqqət etməyi tapşıırırlar, ona qaçmaq, sevincdən tullanmaq, hiss-həyəcanını yüksək səslə bürüzə vermək yasaqlanır. Paltar seçərkən rəng seçimi belə qardaşı üçün sərbəstdir, al-əlvan rənglərə icazə var, onun geyimi nəzarət altındadır və tünd boğuc rənglər olmalıdır. Və bütün bunları yaşayan kiçik qız-cığız qadın olmaqdan utanır, qadın olmaq istəmir.

Ərəb ölkələrində qız uşaqlarının bu yaşadıkları Əs-Saadavinin “Ona kimsə anlatmamışdı” (1, s.80) adlı əsərində də eynən təsvir edilib. Yazıçı uşaq olmaqdan, oynamaqdan doymayan qız-cığızların menstruasiya halı başlayandan sonra kiçik yaşlarına ramən dərhal “böyümələri” mövzusu qabartmışdır. O haldan sonra qızların həyatının və onlara valideynlərinin münasibətinin büsbütün dəyişdiyini problem olaraq detalları ilə işləmişdir.

“Qahirə saçlarımı geri ver” romanında da yazıçı ərəb ölkələrində demək olar ki, böyük əksəriyyət qız uşaqlarının yaşadıkları durumu qəhrəmanın dilində, xatirələrində həyat təcrübəsinə əsaslanaraq psixoloji tərəfləri ilə təsvir edir, hələ uşaqikən sünnətlə “şikəst edilmiş” ərəb qadınlarının ruhunu, gələcəyini psixoloji prizmadan şərh edir.

Süjetdə nəql olunur ki, günlərin birində ailəsinə həkim gələrkən atasının ona dahi, ali bir varlıq kimi hörmətlə baxdığını, anasının, qardaşının gözlərində qorxuya qarışmış heyranlıq hissələrini görə qız-cığız həkim olmağa qərar verir. Atasının ona da oğluna göstərdiyi münasibəti göstərməsini, onu insan kimi görməsini, fikir bildirməyə qabilşüurlu biri kimi qəbul etməsini istəyir. Özünü atasına sübut etməyi qarşısına məqsəd qoyan bu qız-cığızın timsalında yazıçı özünü kamil insan kimi cəmiyyətə sübut etməyə çalışan ərəb qadınını təmsil edir. Gecə-gündüz oxuyub tibb fakültəsinə

qəbul olur, süni maneələr və çətinliklərə rəğmən yarı yolda durmur. Öz üzərində işləməyə davam edir. Biliklərini günü-gündən artırır, yoldaşları qorxarkən, iyənib çəkinərkən o, inadla meyitlərin yarılmasında iştirak edir. Xüsusən özlərini dünyanın ağası sayan, qadınların üstündə hökmü keçən kişilərin cəsədlərini kinayə ilə yarıır, daxilini öyrənir. O, Allahın qadın və kişini əslində fərqli yaratmadığına bir daha əmin olur. İnsan cinsindən asılı olmayaraq, ölümə məhkumdur. Meyitlərin beyinlərini, ürəklərini maraqla yarıır, kişi və qadının biri-birindən fərqlənməyən bəşər övladı olduqlarını bir daha gözləri ilə görür.

Daha sonra təhsilini uğurla bitirib həkim fəaliyyətinə başlayan qadın qəhrəmanın yaşadığı, gördükləri, hiss və həyəcanları, qorxuları, gizli arzuları müstəvisində Əs-Saadavi yetkin bir qadının mənəvi dünyasının təsvirini verir. Artıq həkimlik təcrübəsinə başlayan qəhrəman istər qadın, istər kişi cinsindən olan bəşər övladının daxilinin daha yeni tərəflərini, gizlinlərini özü üçün kəşf edir. O, dünyaya yeni insan doğmaq üçün canından keçən məxluqun ali olmasını düşünür. Doğuşdan sonra ölən qadına süni nəfəs verməyə, ürəyinin yenidən işləməsinə nail olmağa çalışır, amma faydası olmur. Az öncə nəfəs alan, danışan qadın indi gözlərini yumub, ürəyi dayanıb və onu yenidən həyata qaytaracaq heç bir qüvvə yoxdur. Dünyada heç bir qüvvə körpəsini dünyaya gətirib, lakin onu görməyən o qapanmış gözləri bir daha açma bilməz (4, s.32).

Əsərin sonlarına doğru qadın qəhrəmanın əksər ərəb ölkələrində hökm sürən “qadınlar bacarmaz, yalnız kişilər yaxşı peşəkar, işinin bilicisi, mütəxəssisi ola bilər” stereotipini qıraraq işində peşəkarlaşdığını, daha da kamilləşdiyini görürük. Yazıçı qəhrəmanın yalnız özünü cəmiyyətə, ailəsinə sübut etdikdən sonra bir qadın olduğunun fərqi nə vardığını və bundan artıq utanmadığını, hətta qürurlandığını qeyd edir. Uşaqlığını anası, nənəsi, qardaşlarının nəzarəti altında, bilmədiyi şeylərin qorxusu və utancı içində keçirən obraz, ömrünün ən gözəl çağlarını kitab-dəftər arxasında elmə sərf edir.

Daha sonra həkimlik fəaliyyəti boyu günlərinin ağrıdan qıvrılan insanlar, müalicəsi olmayan ümitsiz xəstələrin əhatəsində, xəstəxananın dərman qoxuyan divarları arasında keçirdiyinin, qan, yara-xoradan başqa bir şey görmədiyinin və başqa birinin görmədiyi qədər meyit gördüyünün fərqi nə varan obraz həyatını dəyişmək, uzun mücadilə yolunda bir fasilə vermək qərarına gəlir. Canlılardan çox ölümlərlə “təmasda” keçirdiyi həyatını dəyişmək üçün çox sevdiyi işini tərk edir. Qatara minib heç tanımadığı yerlərə gedir, ev kirayələyib tək yaşamağa başlayır. Həmişə ailəsi ilə bərabər olan, yalnız kitablarla baş-baş qalan obraz ilk dəfə təkliyi dadır. İlk dəfə özü, fikirləri, bədəni ilə tək qalan ruhu dincəlir. Yorucu özünü təsdiq etmə mücadiləsindən sonra istirahət edən, mənəvi dinclik tapan qəhrəman hətta günlərin birində ailəsi üçün ilk dəfə darıxdığının fərqi nə varır. Həm də psixoloq həkim olan yazıçı hər bir insanda nə vaxtsa qatara minib tanımadığı yerlərə baş alıb getmək, keçmişini geridə buraxmaq, fasilə verib bir müddət yalnız qalmaq hissələrinin baş qaldırdığını və bunun əslində gözəl bir terapiya olduğunu qəhrəmanının timasında, yaşamında diqqətə çatdırır. Ümumiyyətlə, Əs-Saadavi yaradıcılığına psixoloji anları təhlil etmək və elmi-psixoloji qənaətləri açıqlamaq çox xarakterikdir.

Daha sonra romanın süjet xətti qəhrəmanın şəxsi həyatından bəhs edən maraqlı səhnələr, psixoloji gərgin durumlarla davam edir. O, xəstələrindən birinin oğlu ilə tanış olur. Mühəndis olan həmin şəxs onun təhsilli, karyerasını qurmuş biri olmasından məmnunluğunu, məsləyinə hörmət etdiyini, sərbəstliyinə heyranlığını, baxışlarını, fikirlərini dəstəklədiyini deyir. Belə bir xanımla ailə qurmağı özünə şərəf sayan həmin şəxsin evlilik təklifini qəbul edən qadın çox keçmədən uşaqlıqda gördüyü, hafizəsinin bir küncündə qalmış, hey qorxdığı, müsəlman ailələrindəki “kişi despotizminin” tərəfləri ilə üzləşir. Əri onun işdə daha çox vaxt keçirməsindən narazılıq edir, kişi xəstələri müayinə etməməsini, bir qədər sonra isə onun qazandığı pula ailədə ehtiyac olmadığını bildirərək işdən çıxmasını tələb edir. Bu səhnələrdə yazıçı ərəb ölkələrində oğlan uşaqlarına kiçik yaşlarından verilən yanlış tərbiyə ilə formalaşan yetkin kişilərin xarakterindəki qüsurları, zəiflikləri, xəstəlik həddinə çatan hədsiz eqo və qısqanclıqlarını diqqətə çatdırmağa çalışır. O, bu tip kişilərin şüur və fikirlərinin, keçmişlərinin və sonunda həyatlarının “şikəst” olmasını vurğulayır. Məsələn, “Beautiful” əsərində pəncərədən çölə baxdığı üçün arvadını döyən kişi obrazını yaratmaqla bunun əslində

bir xəstəlik sindromu olduğunu göstərməyə çalışır (1, s.115). Həmin kişi düşünür ki, qısqanıb vurduğu üçün arvadı özünü xoşbəxt, sevilən hiss edəcək. Psixoloq-yazıçı bəzi insanların xoşbəxtlik, qayğı, güvən, etibar, sevmək-sevilmək kimi hissləri heç yaşamamasının, bilməməsinin əslində bir xəstəlik halı, psixi pozğunluq olduğu qənaətini açıqlayır. Yəni bəzi kişilərin bu cür despot davranışının nə din, nə cəmiyyət, nə mühafizəkar adət-ənənələrlə izah edilməməsinə, psixi pozğunluq kimi qəbul edilərək müalicə olunmasını və ümumilikdə cəmiyyətin belə bir xəstə, qüsurlu davranış və münasibətlərdən müalicə olunaraq sağlmasını vacib sayır. Çünki labüddür ki, xəstə fərqlər cəmiyyəti də xəstələndirir.

Eləcə də “İki qadın” əsərində (1, s.107) ərləri tərəfindən döyülən, məişət zorakılığına məruz qalan qadınların problemləri, üzləşdikləri haqsızlıq, qeyri-insani münasibət fonunda cəmiyyətin özünün xəstə olduğunu, müalicəyə ehtiyacı olduğunu, sağlamlaşdırılmasının vacib olduğunu bir daha diqqətə çatdıran Əs-Saadavi yalnız bu yolla hər kəsin cəmiyyətdə bərabər, xoşbəxt yaşamasının, ideal cəmiyyətin qurulmasının mümkün olduğunu vurğulayır.

Kişilərin hələ uşaq yaşlarından mühafizəkar müsəlman ölkələrində yanlış tərbiyə olunduqlarını yazıçı başqa bir əsəri – “Şeytanın məsumluğu” romanında da qaldırır. Ruhü xəstələr üçün xəstəxanada müalicə alan gənc hələ kiçik yaşlarında sinifdə müəllimi ilə dialoqu xatırlayır:

– Kişilər qadınların ağasıdır.

–Ağa nə deməkdir?

–Ağa birinin üstündə hökm verən, ağalığ edib əmrlər verən kəsdir.

–Bəs əmr etmək nə deməkdir?

Müəllim “əmr etmək” feilini azyaşlı oğlanlara belə izah etdi:

–Kişi qadına əmr edir, qadın da itaət edir” (7, s.103).

Yəni oğlan uşaqları kiçik yaşlarından bu cür tərbiyə olunurlar. Psixoloq-yazıçı hökm və əmrlərin yalnız qadınlar üzərində keçərli olduğu aşılana oğlan uşaqlarının gələcəkdə cəmiyyət, ölkə üçün potensial olmadığını, zəif, iradəsiz olduqlarını diqqətə çatdırmaq istəyir. Həmin kişilər yalnız qadın üzərində güclüdür və sözləri yalnız təpik-yumruqla keçərlidir.

“Qahirə saçlarını geri ver” romanının qəhrəmanı da evlilikdən öncə onu olduğu kimi qəbul edən, daha sonra tipik ərəb kişisinin yanaşması ilə üz-üzə qalınca ərimini əslində qınamır. Bu mənada ki, onun cəmiyyətdə yanlış düşüncəli insanlarla əhatə olunduğunu başa düşür, buna cəmiyyətin problemi kimi baxır.

Ərinin ailədə dəyişən münasibəti və tələblərindən sonra qəhrəman yaşadıqlarını, həyatda qazandıqlarını və doğru saqıqlarını tərəzinin bir gözünə qoyaraq ərinin onun həyatında tutduğu, oynadığı rolla müqayisə edir. Anı qərar vermədən düşünür, saf-çürük edir və boşanmaq yolunu seçir. Burada psixoloq-yazıçı həyat təcrübəsi, yaşla qazanılan daha bir qənaəti, nəticəni açıqlayır: “Nəyin doğru olduğunu ancaq yaşayaraq bilmək olar. Səhf etmək zəiflik, axmaqlıq demək deyil. Axmaqlıq, zəiflik bu səhfi davam etməkdir” (4, s.60).

Beləcə yazıçı ətrafdakıların uyğun bildiyi və ya təqdir etdiyi yolu deyil, insanın onu xoşbəxt edəcək yolu seçməsinin doğru olduğunu vurğulayır. Qeyd edək ki, Əs-Saadavi özü də ilk evliliyini eyni təsəvvür və mənəvi etiyacla qurmuş, doğru bir seçim etdiyini düşünmüş, lakin həyat yoldaşının onu tamamlamadığını, məhdudlaşdırdığını hiss edincə boşanmışdır.

Təslim olmamağın, layiq olanı, istədiyini qazanana qədər yol qət etməyin doğru olması ideyasını Əs-Saadavi bütün əsərlərində diqqətə çatdırır. Yazıçı başqa bir romanı - “İmamın süqutu”nda da eyni problemləri qaldırmış, cəmiyyətin mənəvi tənəzzülə sürüklənən yazılmamış qanunlarını, qüsurlarını qamçılamışdır. Bu əsərdə də kişi-qadın münasibətləri, gender məsələləri ictimai müstəvidə olduğu kimi, ailə-məişət kontekstində araşdırılır.

Bu romanda Əs-Saadavi müsəlman ölkələrində mövcud olan başqa bir reallığı, normal qəbul edilən yanlış baxışı diqqətə çatdırır. Bu reallıq normal qəbul edilməklə yetməyib, hətta qanunlaşdırılmək həddinə qədər çatıb. Belə ki, kişinin dörd dəfə evlənməsi dinlə qəbul edilir, bəzi ərəb ölkələrində qanundan kənar münasibətlər – xəyanət belə normal sayılır. Bu münasibətlərə haqq qazandıran, müxtəlif don geyindirərək müsbət, vacib tərəflərini açıqlayanlar da var. Qadının xəyanəti isə

yolverilməzdir və bu, hətta ölümlə, daşqalaq edilməklə, edamla nəticələnir. Yazıcının çatdırmaq, müzakirəyə çıxarmaq istədiyi məsələ heç də o deyil ki, xəyanət təqdir olunan bir haldır. Müəllif cəmiyyətdə eyni yanlışa, səhvə görə kişilərin bağışlandığını, qadınların isə öldürüldüyünü, eyni situasiyada fərqli, ikili yanaşmaya diqqət çəkmək istəyir. Xəyanət səhvdirsə, kişilər səhf edə bilərlərsə, “ağılsız saydıqları qadınların səhv etmələrini nədən normal qəbul edib bağışlaya bilmirlər?” (8).

Sonunda qeyd etmək olar ki, Əs-Saadavi bütün yaradıcılığı boyu yalnız Misir deyil, əksər müsəlman ərəb cəmiyyətlərində qadınlara qarşı diskriminasiya halları ilə bağlı acı reallıqları işıqlandırmış, daim gender bərabərliyi ideyasını qabartmışdır.

ƏDƏBİYYAT

1. Neval el-Saadavi. Kadinin cennette yeri yok. Everest Yayınları, İstanbul, 2015. 121 s.
2. Neval el-Saadavi. Tanrı nil kiyisinda öldü. Belge Yayınları, İstanbul, 1999. 151 s.
3. Neval el-Saadavi. Havvanın örtülü yüzü. Anahtar kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1991. 265 s.
4. Neval el-Saadavi. Kahire, Saçlarımı Geri Ver. Everest Yayınları, İstanbul, 2001. 92 s.
5. Neval el-Saadavi. Petrol Diyarında Aşk. Everest Yayınları, İstanbul, 2001. 138 s.
6. Neval el-Saadavi. Sifir noktasındaki kadın. Metis Yayınları, İstanbul, 2013. 110 s.
7. Neval el-Saadavi. Şeytanın masumiyeti. Everest Yayınları, İstanbul, 2004. 178 s.
8. Neval el-Saadavi. İmamın düşüşü. Gendaş Yayınları, İstanbul, 2003. 224 s.
9. Дискриминация женщин препятствует развитию и процветанию арабского мира
<https://news.un.org/ru/story/2006/12/1097371>
10. Женщина в арабском обществе.
https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%96%D0%B5%D0%BD%D1%89%D0%B8%D0%BD%D0%B0_%D0%B2_%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B1%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%BC_%D0%BE%D0%B1%D1%89%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B5#%D0%95%D0%B3%D0%B8%D0%BF%D0%B5%D1%82
11. Наваль ас-Саадави.
https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8C_%D0%B0%D1%81-%D0%A1%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D0%B2%D0%B8
12. Nawal El Saadawi.
https://en.wikipedia.org/wiki/Nawal_El_Saadawi

РЕЗЮМЕ

Хумар АЛЕКПЕРОВА

Освещение гендерной проблематики в новой египетской литературе (на основе произведений Навала Ас-Саадави)

Ключевые слова: *Наваль Ас-Саадави, Египет, арабская литература, дискриминация женщин, арабские женщины, гендерное равенство, гендерные проблемы*

Наваль Ас-Саадави (1931-2021), одна из самых известных женщин в египетской литературе, всегда уделявшая внимание проблемам социальной несправедливости, насилия, угнетения, тягот и притеснений с которыми сталкиваются арабские женщины в обществе. В представленной статье эти вопросы рассматриваются в контексте романа автора «Воспоминания женщины-врача».

Следует отметить, что Ас-Саадави принадлежит к числу тех, кто считает, что будущее развитие, процветание страны, общества зависит от свободных, успешных и образованных женщин, матерейвоспитывающих новых граждан. Во всех ее работах гендерное неравенство

и дискриминация женщин рассматриваются как факторы, тормозящие развитие арабских стран и оставляющие их позади. Роман «Воспоминания женщины-врача» описывает реальное положение женщин не только Египта, но и большинства мусульманских арабских стран.

SUMMARY

Khumar ALAKBAROVA

Coverage of Gender Issues in the Modern Egyptian Literature (based on the works of Nawal El Saadawi)

Keywords: *Nawal El Saadawi, Egypt, Arabic literature, discrimination against women, Arab women, gender equality, gender issues*

Nawal El Saadawi (1931-2021), one of the well-known female writers of the Egyptian literature, always kept spotlight on difficulties, obstacles and problems, injustice and violence facing Arab women in her writings. The article looks at these problems through the writer's 'Memoirs of a Woman Doctor' novel.

Nawal El Saadawi believes that the future development and prosperity of the state and society depends on the freedom, success and education of women who give birth to citizens.

In all of her works, the writer regards gender inequality, discrimination against women as the main factors hindering the development of Arab states.

'Memoirs of a Woman Doctor' novel sheds light on many factors to reveal problems not only in Egypt, but in majority of Arab-Muslim states.